

Husmandskonen og digterinden – Petra Bech Bjerrum, Tanderup

Af Uwe Dall

Slægten – fra herremænd til husmænd

Husmandskonen og digterinden, Petra Bech Bjerrum, født Bech Sørensen, kom til verden den 5. juli 1916 i Gødsvang, Tistrup sogn, som datter af Maren og Karl Sørensen, der ejede et lille husmandssted.

Petra Bjerrums mor, Maren Bech Sørensen, var ud af den i Vestjylland kendte Haahr-familie. Dette slægtskab redegør Peter Helt Haahr for i bogen »Slægten Haahr«, 1944. Af slægts-tavlen heri fremgår det, at Haahr-slægten kom til Vestjylland, da Ude Haahr i 1728 blev ordineret som præst i Ølgod og Strellev.

Hans søn, Jørgen Udesen Haahr, blev i 1781 gift med Else Cathrine Sørensen, der sad enke efter ejeren af herregården Lindbjerggaard. Derved kom den kendte herregård i Haahr-slægtens besiddelse.

Parret fik samme år en datter, der blev døbt Nikoline Kirstine Haahr. Hun giftede sig i 1800 med gårdejer Niels Vestergaard, og da hendes far, Jørgen Udesen Haahr, døde, arvede hun godset efter ham.

På grund af tidernes ugunst, statsbankerotten i 1813 og de senere faldende kornpriser, kom familien ud i store økonomiske vanskeligheder, og Lindbjerggaard måtte sælges ved tvangsauktion.

Salget af godset betød en voldsom social nedtur, og den tidligere herremand var henvist til at gå ud som daglejer for at kunne forsørge sin familie.

Det nu forhenværende godsejerpar havde imidlertid en søn, Jørgen Haahr Nielsen, der i 1831 havde giftet sig med enken på den nærliggende Thorlundgaard. Han fik derved mulighed for at forære sine forældre et lille husmandssted på en af Thorlundgaards marker.

I 1813 havde Nikoline Haahr født en datter, som blev døbt Maren Bech Nielsdatter. Hun blev senere gift med smed og post Mads Pedersen. Dette ægtepar overtog ved forældrenes død den lille ejendom på Thorlundgaards marker.

I 1845 fik de en søn, som blev døbt Peder Madsen. Han giftede sig med Elisabeth Marie Jensen, som blev moder til omtalte Maren Bech Madsen. I sit ægteskab med Karl Sørensen fik hun datteren Petra, hovedpersonen i denne artikel.

Efter denne redegørelse for de måske lidt indviklede, men spændende slægtsforhold og familiens sociale nedtur, kan det altså konstateres, at det var på mødrene side, Petra Bjerrum var i slægt med Haahr-familien. Hun deltog i sit voksenliv ivrigt i Haahr-slægtens stævner, hvortil hun ofte skrev festsange. Disse familietræ blev afholdt på Rønshoved Højskole, hvor et af slægtens medlemmer, Hans Peder Haahr Haarder var forstander (1941-1979). En af hans sønner er Bertel Haarder, den nuværende undervisnings- og kirkeminister,

Navnet »Haahr« har ifølge Peter Helt Haahrs undersøgelser udviklet sig fra »Haard«

Brudeparret Maren Bech Sørensen, født Bech Madsen og Karl Sørensen gift i Tistrup kirke 10. december 1904.

over »Haar« til »Haahr«, hvorfor familien på Rønshoved i 1940 valgte at gå tilbage til det oprindelige navn og kalde sig »Haarder«.

Også familien »Frifelt« fra Ølgod egnen er af Haahr-slægten. Et kendt navn var her forfatteren og lokalhistorikeren Salomon Frifelt, der boede på slægtsgården, »Frifeltgaard«, som var i familiens eje indtil 1995.

Da Petra Bjerrum i 1945 begyndte at skrive digte, ydede Salomon Frifelt konstruktiv kritik og hjælp og blev efterhånden hendes åndelige mentor. Hun beundrede hans digtning og titulerede ham i sine breve »Hr. Forfatter Salomon Frifelt«.

Der er ingen tvivl om, at når Petra Bjerrum gerne dyrkede slægtsfællesskabet, handlede det ikke om slægtsstolthed, men derimod om, at hun i denne familiekreds, hvoraf flere var

forfattere, befandt sig blandt åndsfeller. Her følte hun sig værdsat og forstået.

Den sociale arv og den gode ballast

Petra Bjerrum fik kun syv års skolegang, men allerede da hun var seks år, havde hendes storesøster lært hende at læse, og snart havde hun gennempløjet sine forældres bogsamling på 50 bøger. Altså en pæn bogsamling efter familiens økonomiske omstændigheder. Denne interesse for bogen og ordene faldt smukt i tråd med ånden og tonen i barndomshjemmet.

Også skolen inspirerede Petra Bjerrum. I et avisinterview i 1954 udtrykte hun det sådan: »Det med at digte er egentlig noget sært noget. Jeg har aldrig lært noget, undtagen i skolen, men der havde vi en gammel lærer med skæg. Det var en landsbylærer af den gamle skole.

Han slog aldrig, men holdt orden på os alligevel, og så var han digterlærer. Uh, hvor kunne han fortælle om vers og bøger. Men jeg glemte det igen eller skød det til side.«

Allerede i skoletiden forsøgte hun sig dog med nogle småfortællinger, som hun sendte ind til forskellige ugeaviser og blade.

Efter konfirmationen kom hun som så mange andre piger på landet ud at tjene, dog ikke på en gård, men som husassistent i private hjem i byen og som ekspeditrice i forskellige forretninger. Helt uden betydning for hendes udvikling kan det heller ikke have været, at hun i 1932/33 fik ansættelse som køkkenmedhjælper på Rødkilde Højskole ved Stege. Hvad hun oplevede eller lærte der, eksisterer der desværre ingen vidnesbyrd om.

Petra Bjerrum som toårig sammen med storebroderen Arne. Allerede da var hun en lille filur med et glimt i øjet.

Når hun i samtalen med journalisten hævder, at hun aldrig lærte noget undtagen i skolen, glemmer hun den viden og dannelse, hun fik i sit barndomshjem.

I hele sit væsen lignede Petra Bjerrum sin moder, Maren Bech Sørensen. Derfor er det at beskæftige sig med moderens personlighed i høj grad også at lære sider af Petra Bjerrum at kende.

I perioden 1935-1943 førte moderen dagbog. Hun var som nævnt født i 1882 i Borum Sogn og drev sammen med sin mand, Karl Sørensen en lille ejendom »Sandholm« ved Tistrup og senere et lidt større brug i Gødsvang, som de ikke kunne magte økonomisk, fordi de havde foretaget for store investeringer i inventar og maskiner. Siden tog de plads som fodermesterpar på forskellige gårde i Syd- og Sønderjylland, bl.a. på Skovlyst ved Brørup og senere i Langetved ved Rødding.

I Maren B. Sørensens dagbog møder læseren et menneske, der rummer både stor sans for naturens skønhed og rigdom og for dybden og perspektivet i tilværelsen. I lyriske vendinger beskriver hun f.eks. »Kornet der strækker sig i Solen og slikker Regndraaber« og »Bøgetræerne er pyntede i lysegrønt«. Linjer, som hun skrev, medens Anden Verdenskrig rasede, og hendes fortsættelse lyder: »Bag ved alt det frodige og kønne larmer Krigstummen langt borte; ved fremmede Grænser er det Død og Gru. Guds gode Gaver, som skulle bruges til Menneskeføde, bliver ned-trampet, ødelagt.«

Hun havde øje for denne modsætning mellem livets fylde og rigdom og menneskets selviskhed og ondskab. For hende var de bærende værdier fællesskabet med børn, familie og venner, naturens rigdom, troen på ordet og Guds gode forsyn

Da hun engang deltog i en bryllupsfest, iagt-

tog hun en ung husmandskone i en fin, lyseblå silkekjole, der forgæves stod og trippede for at komme ud at danse. Maren Sørensens dom over denne danselystne kone lød: »... hun havde to smaa Børn hjemme, det ene diende, hvorfor gik hun ikke hjem til al den Lykke i stedet for at staa der og gøre sig til.«

Selv om hendes dage var fyldt med arbejde, havde hun tid til at standse op og »være til«. Som hun skriver: »Det er saa hyggeligt at staa i en Krog i Haven og lytte til Lydene længere borte fra og lige over, Biernes Brummen, Køernes Brølen, Lærkesang og Fuglekvidder, Børnenes glade Raab blandet med Graad, en Rutebils Tuden...«

Karakteristisk for hende var netop denne evne til at sanse og være til stede i nuet og perspektivere sine oplevelser ud i en større sammenhæng.

I dagbogen gengiver hun også mange vers, dels brudstykker af salmer, dels lejlighedsviser fra bryllupper og konfirmationer, som hun huskede udenad. Enkelte vers forekommer – uden jeg kan dokumentere det – at være skrevet af hende selv.

Det var troen og ordet, der bar Maren Bech Sørensen gennem livet. Herom skrev hun en søndag formiddag – røgterarbejdet hindrede hende nok i selv at kunne deltage i gudstjenesten: »... nu samles en Del omkring Ordet, som man selv gjorde det, da man var ung, ja, godt var det, at man var med saadanne Steder, det er alligevel det, man har levet paa i alle de mange Aar, der fulgte, baaret en frem gennem Sliddet og Slæbet, gennem Sorger og Skuffelser det er det, der har gjort, at Tilværelsen er blevet taalelig for en i det lange Løb...«

Mens Maren B. Sørensen nedskrev disse tanker, var hun omkring de 60 år og havde et langt liv at se tilbage på. Interessant er det derfor at lægge mærke til, hvad hun vælger at berette

om. Hendes optegnelser rummer meget lidt om hverdagens fortrædeligheder, urimelige arbejdsgivere, det hårde slid eller den usle løn. Et enkelt sted beretter hun om, at det kunne knibe at have kræfter til at få de mange køer malket, men når hun så kiggede op mod lyset, var det, som fik hun nyt mod og ny kraft.

Ægteparrets løn var meget beskedent. Tilsammen fik de 150,- kr. om måneden samt to stk. 200 pundes grise, fri mælk og brændsel samt gratis bolig. Det var dog slet ikke disse sociale og økonomiske vilkår, hendes tanker beskæftigede sig med. Hun havde øje for andre og mere åndelige perspektiver.

Sådan satte en røgterkone, der havde født fire børn, hvoraf et døde som lille, sine følelser og tanker i ord. Hun måtte arbejde alle ugens syv dage, og arbejdsdagene begyndte om morgenen kl. 4 1/2 og sluttede efter aftenmalkningen ved 19-tiden. Alligevel havde hun overskud til at sætte blyanten på papiret og skrive om glæder, sorger, sansninger og dybe tanker. Om alt det, som gav hendes liv mening og fylde.

På mange måder kom Petra Bjerrums tilværelse både socialt, materielt og åndeligt til at ligne moderens.

Familie og hjem

Helt afgørende for Petra Bjerrums liv blev det, at hun i 1937 lod sig ansætte som husholderske hos husmand Adolf Bjerrum i Tanderup ved Farup.

Efter i et par år at have tjent hos den 11 år ældre Adolf Bjerrum blev Petra Bjerrum gift med ham den 27. maj 1939 i Farup Kirke. Han havde i 1934 erhvervet et af de seks statshusmandssteder, som var udstykket fra Tanderupgård. For at kunne komme i betragtning til et sådant husmandssted måtte man have vist, at man var et ordentligt menneske, der havde forstået at spare lidt op, og kunne svare enhver sit.

Den unge, arbejdsklædte Petra Bjerrum, omkring 1939.

En anbefaling fra en af de større og ansete gårdmænd på egnen var også god at have.

Husmandsstedet var på 14 tønder land og kunne lige akkurat brødføde en familie. Husmændene i Tanderup havde det meget småt til at begynde med. Petra Bjerrum skriver, at de f.eks. ingen møbler ejede – så når de skulle til aftenkaffe hos en af de andre husmandsfamilier, måtte de selv medbringe stole.

Snart fik ægteparret Bjerrum nok at se til, idet besætningen kom op på otte køer, fire grisøer og en stor flok høns. Som trækdyr til

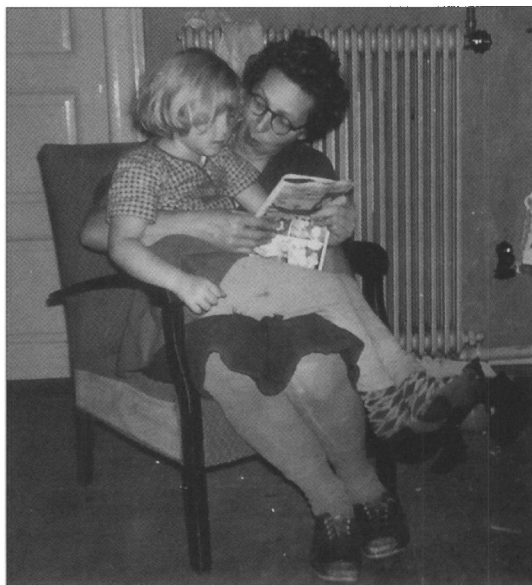
markarbejdet havde de to oldenborgerheste, som senere blev erstattet af en lille Mac. Farmall-traktor.

Petra Bjerrum måtte som husmandskone være med i arbejdet inde såvel som ude. Hun fødte sit første barn, en dreng, i 1940, og i 1942 kom endnu et drengebarn til verden.

I 1943 flyttede hendes forældre ind hos dem og fik anvist et lille værelse på loftet. De blev en god hjælp både i husholdningen og i bedriften. Endnu en dreng så dagens lys, og i 1946 fødte hun tvillingepiger.

En pige, døbt Inger Grethe, døde kun fire dage gammel i 1947, samme år som Petra Bjerrums mor afgik ved døden. Disse dødsfald tog meget hårdt på hende. En slags erstatning for det døde barn fik hun i 1957, da hun fødte en pige, som blev kaldt Inger Grethe efter den afdøde søster. Hun blev Petra Bjerrums øjsten, hvem hun tilegnede flere digte.

Omkring 1960 ramte en ny stor modgang

Petra Bjerrum læser højt for øjstenen, Inger Grethe, 1966.

Husmandsstedet i Tanderup.

hende, idet den ene af tvillingepigerne, Dinna, i pubertetsalderen blev skizofren. Sorgen over Dinna, der ofte var indlagt på den psykiatriske afdeling i Esbjerg eller Hviding, var så stor, at hun ikke magtede at sætte ord på sine følelser, og derfor findes der hverken dagbogsoptegnelser eller digte, hvori Petra Bjerrum giver udtryk for sin smerte over Dinnas lidelser og formørkede sind. Faktisk havde hun vanskeligt ved at erkende datterens tilstand. I lang tid tolkede hun hendes sygdom som forårsaget af et stofskifteproblem, som hun mente var opstået i forbindelse med puberteten, og som hun derfor troede, kunne helbredes gennem medicinsk behandling.

Sammenholdet i familien og støtten fra naboerne var god og hjalp i nogen grad Petra Bjerrum gennem sorgen og kriserne. I alle årene

kom familien Bjerrum mindst en gang om ugen sammen med de nærmeste naboer, hvor der blev drukket kaffe, snakket og spillet kort. Et særligt gilde fandt sted om vinteren i bydelavet, hvor traktementet bestod af et større kaffebord.

Petra Bjerrums fysiske arbejdsevner nedsattes stærkt, da hun i fyrreårsalderen fik slidgigt i ryggen og måtte hospitalsindlægges flere gange. Når smerterne blev alt for store, kunne hun hverken stå eller sidde, men måtte lægge sig i sengen. Her brugte hun så tiden til at digte. Allerede da hun var midt i halvtredserne, rantes hun desuden af sin første blodprop.

I 1972 overtog hendes søn, Aksel Bjerrum, husmandsstedet, og Petra og Adolf Bjerrum flyttede ind i et hus, som de havde ladet opføre på grunden ved siden af. Det var et parcelhus på 120 kvm. og med alle moderne be-

kvemmeligheder. Selv om Petra Bjerrum mente, at det var for tidligt at gå på aftægts som 56-årig, trøstede ægtemanden, der på dette tidspunkt var 67 år, hende med, at det skulle tiden nok efterhånden råde bod på. I hvert fald fik Petra Bjerrum nu mere tid til både at skrive lejlighedssange og digte.

Den 23. februar 1978 døde Petra Bjerrum på Ribe Sygehus 61 år gammel ramt af endnu en blodprop. Hun ligger begravet på Farup Kirkegård.

Mor og medmenneske

Omtrent på samme tid, hvor Petra Bjerrums mor afsluttede sin dagbog, begyndte Petra Bjerrum sine optegnelser i et lille hæfte. Hendes notater havde dog et helt andet sigte end moderens. Petra Bjerrum skrev først og fremmest om sine børns opvækst og udvikling, og i 1945 begyndte hun også at skrive digte om sine børn og sit familieliv. Det allerførste digt stammer fra 19/7 1945, og første strofe lyder således:

Midt i Krig og Ufredsaar,
der spired her i Hjemmet,
tre raske Drengte bragte Vaar,
de straks blev her indlemmet.

I det følgende tegner hun nogle små portrætter af sine tre drenge, og digtet slutter:

Tre raske Drengte ejer vi
med villig Sind og Tanke,
det er der nogen Mening i
at ha' tre Gutter ranke.

De noget spredte notater strækker sig over perioden fra september 1941 til marts 1950. Det er en bog fra hvis sider, det lyser af moderglæde og -stolthed.

Et særligt øre havde Petra Bjerrum for børnenes sprog og tankegang. De to ældste drenge Karl Viggo og Henning var henholdsvis seks og fem år gamle, da de en dag kom op at skændes, og Petra Bjerrum overværede dette replikskifte:

Henning: A smi'er dig i æ Kafyr (komfur).

Karl V. : Ja, men a smi'er dig op o æ Skostin.

Henning: Ha! Det ka du et, fo a haa jo føst brænd dig i æ Kafyr.

Fra de var helt små, deltog børnene i arbejdet. De hjalp til overalt, fik hurtigt ansvar og lærte ved at efterligne de voksne. For det udførte arbejde blev der udbetalt lidt ugepenge, hvilket ikke var sædvanligt på landet dengang.

Når børnene blev for slemme kunne Petra Bjerrum godt blive striks. Herom skriver hun:

»I (de to største af drengene) var lidt for ivrige med at hjælpe til med at vaske Tøj, hvorfor det gav et lille Dask over de smaa Fingre. Lidt efter forsvandt to lyse Hoveder nede bag Kornets gyldne Top, og noget efter dukkede de stumpe Bukser frem igen og med Hænderne fulde af fine Margeritter til Mor.

(Begrundelse): »Hver Gang du æ gal o vos, vil vi gi dig Blomster«.

- »Jeg skal til at lære af mine Drengte.«

På den måde gav samværet med børnene livet retning. Moderglæden kommer igen og igen til udtryk i dagbogen, f.eks.: »Jeg sidder med dig - Aksel - du sover - i Mors Arme er du sødt blundet ind træt af Dagens - for dig - store Oplevelser. Du har nu lært at tage nogle Skridt. Du er saa pudsigt stolt af at kunne trippe rundt. Dit lille Ansigt skinner som en Sol af glæde. Du fylder mig med en ubeskrivelig Lykke i dette Nu - en voldsom Glæde over at eje dig...«

Snart skrev Petra Bjerrum ikke bare for sig selv i sin dagbog. Hun begyndte at få sine digte

trykt i aviser og ugeblade, ligesom egnens befolkning bestilte stadig flere lejlighedssange hos hende. Men landbrug, børn og digtning, hvor skulle tiden tages fra? Det gik lidt ud over andre ting. Som datteren Mona skriver: »Mor var anderledes, og at hun ofte digtede om natten og sov om dagen, gjorde også, at hun ikke fik tid til oprydning og rengøring, hvilket bevirkede, at jeg sjældent havde legekammerater med hjem. Det var for flovt. (...) men når det skete, at nogen kom med hjem, syntes de altid, at det havde været sjovt. I bakspejlet kan jeg godt se, at vi børn havde vide rammer at udfolde os i. Der var ingen løftede pegefingre. Vore fødselsdage blev også kaldt de bedste og sjoveste. Men frygten for, hvordan der så ud i huset gjorde, at det ikke var tit, at nogen var med derhjemme.

Et andet problem for især os piger var tøjet. Der var ikke mange penge, og mor syede engang vinterfrakker til os af en aflagt frakke. Det var hun bestemt ikke god til, de var varme, men grimme. Jeg tror nok, at vi ofte skilte os ud i påklædning.«

Børnene fik en sjælden gang en tur med deres far i biografen i Ribe, men ellers bestod familiens fornøjelser mest i de gratis glæder. Sommerudflugten kunne f.eks. gå til Kammerlusen. Så blev havemøblerne løftet op på gum-mivognen¹ og traktoren sat for. Med hele familien tronende der kørte familien gennem mark og enge ud til havdiget.

Ægtemanden Adolf Bjerrum var en lun og sindig jyde. Da Petra Bjerrum en aften over for ham begejstret bekendtgjorde, at hun da vist havde et digt i dagens avis, og spændt ventede på hans reaktion, svarede han roligt: »Det læser a, når a kommer til den side.«

I det hele taget havde familien en distance-ret holdning til hendes skriverier, og faderen kaldte hende drillende »Apostlen Petrus fra

Ægteparret Bjerrum studerer avisen sammen i 1962. Måske er der et af Petra Bjerrums digte i avisen.

Tanderup«.

I november 1954 fik Petra Bjerrum besøg af journalisten Kjeld Hjorth Christiansen fra bladet »Husmandshjemmet«. Om sin ankomst til gården beretter han: »Midt i stalden sidder en leende kone i en gynge, der hænger ned fra loftet, og rundt om hende står tre-fire børn og lytter benovede til historien om, hvorledes lille mis Pjevski blev døbt efter et langt og indviklet ritual, der viede den til musefangernes ophøjede gerning. Og nu behøver jeg ikke at spørge om vej. Jeg er hos hus-mandskonen med den rige fantasi og det lyse sind, Petra Bech Bjerrum i Tanderup...«

At familien Bjerrum skilte sig ud fra andre familier, kan centerleder Palle Due, søn af fhv. folketingsmedlem(SF) Gunhild Due, Sdr. Bjert også skrive under på.

Da Petra Bjerrum i 1955 læste en artikel i

netop »Husmandshjemmet« om landarbejderkonen Gunhild Due, der levede med tre børn i små kår, men med en gevaldig appetit på at læse og diskutere sociale og kulturelle forhold, fandt hun et åndsbeslægtet og ligestillet menneske. Hun kontaktede hende og de udvekslede siden mange breve. De »breve«, som Petra Bjerrum sendte til Gunhild Due, bestod mest af digte – især tankedigte.

Om sin nye veninde, Gunhild Due, skrev Petra Bjerrum til Salomon Frifelt i 1961: »... jeg kan næsten ikke forstå, at det lille menneske kan holde til det hele, men det kniber også somme tider. Hun ser så lille og værgeløs ud, men liver gevaldigt op på en talerstol.«

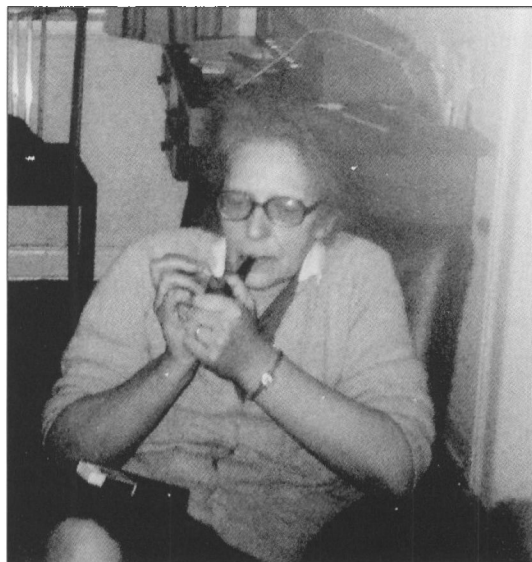
På et tidspunkt havde Petra Bjerrum fundet ud af, at Gunhild Due var presset pga. af sin mands sygdom, og at hun samtidig havde nogle problemer med sine børn, heriblandt en søn, som havde lidt svært ved at finde ud af at strukturere sine tanker og styre sin adfærd og derfor kunne have brug for en tilværelse under andre forhold. Straks stillede Petra Bjerrum sig til rådighed og tilbød, at Palle, som drengen hed, kunne komme på ferie i Tanderup. Så selv om der var seks børn i forvejen, fandt hun også plads til den otteårige Palle, som de næste seks år holdt sine ferier på husmandsstedet. Her oplevede han fra første færd ifølge egne udsagn at blive accepteret af såvel Petra som Adolf Bjerrum som den lidt uvorne dreng, han var. Han blev taget med i familiens hverdag og arbejdede på lige fod med de øvrige børn. Han fik ansvar og arbejdsopgaver og blev vist tillid og respekt.

»Så skønt de havde meget at se til, havde de alligevel overskud til at tage vare på mig. De så ikke på mine fejl, men på den særlige person, jeg var. I pædagogisk henseende var de faktisk langt forud for deres tid,« mener Palle Due, der i dag fungerer som pædagogisk leder.

Engang da han skulle køre traktoren hjem fra marken med et læs hø, lykkedes det den urutinerede traktorfører at køre i grøften. Selv om det var ærgerligt og tidsrøvende, var der imidlertid ingen, der skældte ham ud. Der blev lånt en anden traktor hos naboen, og læsset kom atter op på vejen.

»Så, nu kan du godt sætte dig op igen og køre læsset hjem,« sagde Adolf Bjerrum. Det var den slags tillid, de viste en,« understreger Palle Due. »Derfor fik det stor betydning for min udvikling at tilbringe ferierne i Tanderup og blive betragtet som et ligeværdigt og respekteret menneske.«

Gunhild Dues datter, Helle holdt også ferie i Tanderup et par somre. Hun mindes ligeledes opholdene som herlige dage og som noget meget specielt, at Petra Bjerrum røg pibe, som hun gemte væk, når børnene kom ind. Helle Due nævner, at den store søskendeflok havde

Petra Bjerrum slapper af med en pibe tobak i sin yndlingsstol.

Gunhild Due og sønnen Palle på besøg i Tanderup i 1962. Pigen i baggrunden er Inger Grethe og manden for bordenden Karl Viggo Bjerrum..

et utroligt sammenhold. Derfor blev det en værdifuld oplevelse for hende at få lov til at være en del af fællesskabet, have så meget rum omkring sig og deltage i arbejdet på mark og i stald. En stærk kontrast til de mere begrænsede rammer i landarbejderboligen hjemme i Agtrup ved Kolding.

På samme måde, som Petra Bjerrum tog sig af Gunhild Dues børn, kunne hun også støtte naboer og andre sognebørn, der trængte til en snak eller en hjælpende hånd. Det kunne være karlen fra nabogården, der efter en biograftur kiggede ind og fik diskuteret sine ungdomsproblemer, eller en lidt retarderet og ikke særlig respekteret ungarl, der blev budt på en kop kaffe. Petra Bjerrum favnede alle typer og opsogte gerne de fattige og udstødte i sognet.

Ikke bare sognebørnene fandt trøst og forståelse hos hende, også for folk ude omkring i landet, der læste hendes digte, fik hun betydning for. Således modtog »Husmandsbladet« et digt, som et svar på nogle af de vers, som bladet havde bragt. Mens Petra Bjerrum havde underskrevet sig »Husmandskonen« var digtet til hende underskrevet »Husmanden«. Dets første vers lød:

Hvor er det sandt det ord, du skrev
om ensomhedens smerte.-

Det ramte lige i en prik
i mit forpinte hjerte.

Petra Bjerrum var ikke politisk aktiv, men deltog i debatten og udtrykte sine meninger gennem

sine digte. Hun abonnerede på »Vestkysten«, og da Kristeligt Folkeparti opstod, stemte hun på det.

En for hende typisk måde at reagere på ses i nedenstående digt, som hun skrev i 1976, da datteren, Inger Grethe var elev på Ribe Katedralskole. Inger Grethe havde gjort sig særlig umage med en dansk stil, som også blev meget vellykket, men som læreren desværre hævdede, at hun ikke selv kunne have skrevet. I stedet for at ringe til læreren og skælde ud fik Petra Bjerrum luft for sin harme ved at skrive et digt, som blev optaget i Ribe Stifts-Tidende. Om læreren nogensinde læste digtet og fattede budskabet, er en anden sag, men Petra Bjerrum fik i hvert fald sat ord på sin vrede i disse strofer:

Hun ville bare prøve –

Hun skrev så ho´edet knaged
En rigtig skolestil,
Alt, hvad hun ku´ præstere
Og mere blev lagt til.

Hun ville bare prøve
At få lidt mer´ end »syv«,
skrev om tre, fire gange,
og det er ikke lyw.

Hun mærked´ skaberglæden,
det lykkedes til sidst.
»Hwa ve´ lærerinden sige«?
Ak, det blev mer´ end trist.

Hun sa´: »Den stil er bedre
end nogen sinde før.
DEN HAR EN ANDEN SKREVET« –
Og BITTENS GLÆDE DØR.

At dele med de andre,
hvad med en pen er skabt,

det er den største glæde,
MEN HER DEN GIK FORTABT.

Og sådan kan det bedste,
man ofrer for en sag,
bli´ formet om til noget,
der ligner et bedrag.

En forudfattet mening
om andre, det er slemt -
Den kan slå ting i stykker,
som aldrig bliver glemt.

Petra

Da vællingen kogte over

Som nævnt havde Petra Bjerrum allerede som barn sendt et par historier ind til bladene, og mere blev det ikke til, før hun fyldte 29 år, altså i 1945. Til journalisten Karin Boye fra ugebla-

Selv om læreren mente, at Inger Grethe Bjerrum ikke selv havde skrevet sin stil, fik hun alligevel sin studenterhue i 1977. Her sammen med forældrene i haven.

det »Landet – Landboliv hjemme og ude« – fortalte hun omkr. 1956: »Det er saa mærkeligt, at jeg slet ikke skrev, dengang jeg var ung og havde Tid, men at det først kom, da jeg var 29 Aar og havde nok at gøre. Ved De, hvordan det gaar til, at en Gryde Vælling koger over? Den presser sig ud over Kanten efter Trykket nedefra og indefra... saadan var det, at jeg begyndte at skrive. Jeg havde en streng Tid, min Mor døde, en lille Pige var død, jeg havde selv haft Nyrebetændelse og havde ikke mange Kræfter (...) det var, som jeg slet ikke kunde faa Magt over Situationen, og da satte jeg mig til at skrive – Side op og Side ned – ja, da sagde jeg til mig selv og blev helt kold ved Tanken om det: Nu er du da ved at blive gal! Husk på, jeg vidste jo slet ikke noget om, at man kunde faa Udløsning paa den Maade, havde slet ikke nogen bevidst Hensigt med mit Skriverseri. Men alligevel var det uimodstaaeligt, det var som et Pres indefra... Efterhaanden som jeg skrev, saa jeg, at Rimet af sig selv tog Form.«

Et andet sted fortæller hun, at hun rent faktisk var i færd med at skrive en seddel til Brugsen, men pludselig løb pennen af med hende, og i stedet blev det til tre-fire sider med vers.

Sådan fødtes digterinden Petra Bjerrum, der siden skrev de mange vers, og gennem skriveprocessen fik hold på sig selv og sit liv.

Til at begynde med underskrev hun sig lidt undskyldende som »Husmandskonen« eller undertiden »Landmandskonen«, når hun offentliggjorde sine digte i dagbladet »Vestkysten«, ugebladene »Husmandshjemmet« og »Landet« eller i hæftet »Jul i Vestjylland«, men snart stod hun personligt inde for sin digtning og underskrev sig nu som oftest Petra Bech Bjerrum.

Hun havde selv en nogenlunde fornemmelse for, om det, hun skrev, var godt nok. Hvis

ordene og digtets form ikke dækkede de tanker og følelser, hun havde inde i sig, dueede digtet ikke. Men selv når det lykkedes nogenlunde, ville hun ikke kalde sig digter, idet hun ved at sammenligne sine egne ting med andre forfatters ikke fandt dem gode og professionelle nok.

En af de digtere, hun kan have haft i tankerne, må være Grethe Riisbjerg Thomsen, født 1925, hvis digte hun klippede ud og gemte. Der hviler den samme stille og vemodige tone over de to kvinders poesi.

En anden forfatter, hun stod i gæld til, var Tove Ditlevsen, født 1918, med hvem hun i en årrække korresponderede.

I dialektdigtene var forbillederne Jeppe Aakjær og især Anton Berntsen.

Sine emner hentede Petra Bjerrum i sin tro, i naturen og hverdagen samt i arbejdet og samværet med mand, børn og andre mennesker. Der var aldrig tale om ren fantasidigtning. Det, hun var mest optaget af at skrive om, var mennesker, men også det, hun syntes, var det vanskeligste. Som hun udtrykker det i et interview i Vestkysten: »Mennesker bliver ikke stående i den samme stilling eller bibeholder den samme stemning i længere tid. Derfor må man gribe dem i små glimt, mens de er der, og gemme dem, til man får tid til at skrive om dem.«

Lejlighedssangene, som efterhånden kom til at fylde meget, skrev hun for alle slags mennesker på egnen, hvad enten de var indremissionske eller grundtvigianere. Her havde hun sin egen lille metode, som hun beskriver således: »Folk kommer og fortæller, hvad jeg skal skrive om, men uden at de selv ved det, er det jo dem, der digter. Jeg lytter bare og fanger deres tanker og skriver dem ned.«

Sit digterværksted havde Petra Bjerrum i den forreste stue i stuehuset. Her stod på et lille bord en skrivemaskine af ældre dato og en

Petra Bjerrum i sit digterværksted 1956.

duplikator, så hun kunne mangfoldiggøre de mange festsange.

I 1950 tilmeldte hun sig et forfatterkursus pr. korrespondance. Da det kneb med tiden om dagen, tog hun også natten i brug. Så, mens tøjvasken kogte i gruekedlen i bryggerset, sad hun i de sene natte timer med en kop kaffe og nedskrev ord og tanker, som hun senere satte i form.

Digterinde og husmandskone

Som forfatter af lejlighedsdigte var Petra Bjerrum en habil håndværker, der til kendte melodier kunne få versfødderne og rimene til at passe, selv om det også af og til kunne blive nødvendigt at vride sproget lidt. Nedenstående strofe er skrevet til ægtemanden Adolf Bjerrums 70 års fødselsdag og er typisk for hendes lune og humoristiske stil. Den går på melodien til »Jyden han er stærk og sej«:

Det ku´ærg´mæ lidt, o såén
te du mint a vár en báén,
når a er nær ve´ de tres
kan a vær med det tefres.

Som bekendt var der en vis aldersforskel mellem ægtefællerne.

Helst udfoldede hun sig som forfatter i den lyriske genre, selv om det hændte, at hun skrev små artikler til f.eks. ugebladet »Flittige Hænder«, der havde en rubrik, der hed: »Fra det virkelige liv«. Også enkelte noveller blev det til. Hendes produktion var i det hele taget ganske omfattende. Alene i forbindelse med researchen til denne artikel er det lykkedes at opspore over 400 af hendes digte og omkring 125 lejlighedsange.

Bladene betalte hende som regel 40-50 kr. pr. optaget digt, hvilket i datidens penge svarede til en dagløn.

At skrive sange til folks fester var en vigtig del af Petra Bjerrums sociale liv. Hun kunne lide at have folk omkring og nød at få besøg i digterværkstedet.

Når hun fik så stort et publikum og så mange positive reaktioner fra bladens læsere, skyldtes det først og fremmest, at læserne kunne identificere sig med den verden og de situationer, som hun digtede om. Hun skrev om de nære ting og om de tanker, hun gjorde sig om livets problemer og mening. Undertiden kunne disse digte have en religiøs undertone og røbe troen på en magt større end mennesket og på et liv efter døden.

Som datteren Mona Bjerrum skriver: »Mor troede på Gud, og vi fik bedt fadervor hver aften. Hun var grundtvigianer og brugte sin gud i hverdagen, men kirken besøgte hun kun ved særlige lejligheder. Hun fortalte, at engang, hvor hun havde det meget dårligt, så hun lyset på den anden side. Så hun frygtede ikke døden.«

Digtningen

Nogle af sine mest personlige og varme digte skrev Petra Bjerrum om og til sine børn, børnebørn, mand og familie.

Det var som moder, hun fandt sine egentlige værdier og følte sig udfordret som menneske både psykologisk og etisk. Spørgsmål som »Forstår jeg mine børn, og handler jeg rigtigt mod dem,« dukker ofte op i disse tekster.

Det kunne ske, at perspektivet pludseligt åbnede sig for hende, som f.eks. i en situation, hvor hun var ved at give sit barn de første støvler på. Denne handling gav anledning til associationer om vandring og videre til livsvandringen, og hvad den kunne indeholde af medgang og modgang.

I en anden situation så hun sit barn begejstret gribe om en ting og dets bedrøvelse, da det mistede grebet om den og dermed genstanden for sin lykke.

Denne lille oplevelse satte sig hos Petra Bjerrum som et sindbillede på tilværelsens omskiftelighed og blev til digtet »Den første glæde«, hvor de to første strofer lyder:

Den første glæde ved at gribe
om en ting med farver på
er en ren og ægte lykke,
som vi aldrig mer´ kan nå.

Den varer kun, til snoren brister,
der ballonens flugt forbød,
så fostres angsten for at miste
udi glædens moderskød.

Rytmen halter lidt, stilen er måske lidt tung og billederne noget dunkle, hvilket ofte prægede Petra Bjerrums skrivemåde. Der var altid så meget, der pressede på hos hende og ville ud, og så spændtes sproget for hårdt. Men at det undertiden lykkedes for hende at skrive enkelt og fastholde et billede, så det til slut åbnede for en vid udsigt, ses i digtet »Den rette hylder«. Her er en mor faldet i dybe tanker blandt sine sovende børn i deres etagesenge.

Hylde, der er stillet op
og kaldt etagesenge,
bærer hver en lille krop,
og det er vore drenge.

Drømmens lyse gådesmil
på deres friske munde
får et øjeblik mig til
på en ting dybt at grunde.

Tit det kostet har besvær
for alvor ret at lære:
Hylterne skal hver især
sin egen ejer bære.
Vil blandt alle hylde, der
med lokkeglans forjætte,

siden hen det lykkes jer
at komme på den rette?

Men trods al tvivl og bekymring, var der i hendes sind en stærk tillid til fremtiden. Hendes vished kommer på smukkeste måde til udtryk i disse strofer fra »Julikvæld«:

Tæt ligger hjem derude,
hvor de fandt sammen to og to
med solfaldsskær på rude
og børn i aftenro.

Vort land bag havets vove
vil vinde kræfter på ny –
de spæde liv, der sove,
er Danmarks morgengry.

Et andet område, som Petra Bjerrum fandt megen inspiration i, var arbejdet med jorden. Her var familien samlet i fælles gøremål; mand, kone og børn trak på samme hammel. Hun elskede især arbejdet om foråret, når der var grøde i luften. Ordet »grøde« var et af hendes yndlingsord, som f.eks. i digtet »Spiring«:

En dag vil skyer drysse
en byge grødefuld
og forårssolen kysse
den vinterbundne muld.

Når markens afgrøder skulle høstes, var hendes livsglæde størst, og i digtet »O en læs Kuen« lader hun en bondemand på vej hjem fra marken med et kornlæs sige til sin kone:

Hør Maren, trowr du, der gies et stæj,
Hwu æ fællesskaw ka hywere tå´ell,
Som o en gråsåndere ængervæj
Imell æ neeg bag æ hæsts hå´ell?

Oversat til rigsdansk: »På et læs korn«. Hør, Maren, tror du, der gives et sted, hvor fællesskabet kan højere tale, end på en gråsåndet engvej, imellem negene bag hestens hale?

Men da planteavlskonsulent Poul Schou i Farup i en avisartikel i 1975 undrede sig over, at der ingen sange fandtes til roehøstens pris, kom Petra Bjerrum straks på banen, og roerne fik deres digt i Ribe Ugeavis. Dets første strofer lyder:

Med roekniven Mads har travlt i marken,
som han har haft det gennem tredve år,
et svup, et sving, et hug og knivens klinge
præcis hver top fra moderroen slår.

En rytme, som er et med muld og grøde,
et bøj, et stræk, et tag i roens top,
et håndværk, som af faderen han lærte
gik tro i arv, da sønnen voksed´ op.

Imidlertid var den dyrkningstradition, Mads praktiserede og det håndværk, som han havde lært af sin far, ved at uddø. Og længere nede i digtet lader Petra Bjerrum da også en traktor dukke op med mekanisk aftopper, transportbånd og det hele. Mads må give fortabt over for mekaniseringen, men der er ingen tvivl om, at Petra Bjerrum er på hans side.

Hun var knyttet til traditionen og i bogstaveligste forstand jordbunden. I digtet »Rodløs flygtning« skildrer hun en ung landmand, der er rejst ind til byen. Derinde møder han en bekendt fra sin hjemegn. Over for denne giver han udtryk for, hvor fremmed og ensom han føler sig i byens kunstige og larmende kulisser. Han synes, han har svigtet det sunde, mulden og det menneskelige fællesskab på landet, og han beder vennen hilse derude på markerne med tilføjelsen, hvis nogen da endnu skulle huske ham.

Når hun i digtform skulle give sin mand en kærlighedserklæring, blev det i hans skikkelse som

Markens grøde bjerges. Petra Bjerrum på hæsset og Adolf Bjerrum på stigen.

landmand i arbejdstøjet midt i det daglige slid. I digtet »Han følger sin natur« lyder første strofe:

Et galleri af krydderi
står om min mands person
en himmelsk duft af hør
og halm
af kalve, køer og klor,
af syrnet mælk og grisefo'r
iblandet med en god portion
af smøreolie og benzin
og ensilagestank,

af sol og vind, samt stegte
sild
og pipe og tobak.

Naturlyrikken fylder underligt nok ikke meget hos Petra Bjerrum. Selv om hun boede midt i det flade marsklandskab med den lave, fjerne horisontlinje, brugte hun oftest sine naturoplevelser som springbræt til at filosofere over eksistensen, livets og naturens vekslen.

Også naturens rigdom med dens grøde og vækst blev til et symbol på skaberens værk. Rent

sprogligt virker nogle af disse digte tunge og klichefyldte, som i dette vers fra »Når dagen tidlig kvælder«:

Men ingen vår dog evig dør,
for liv bag døden ruger-
En dag den bryder frem som før
skønt frosten jorden knuger.

Billederne og rimene virker noget antikverede med lån fra den ældre salmedigtning og lægger ikke op til nogen ny forståelse eller tolkning af natursammenhængen og det religiøse perspektiv.

Anderledes frisk og sanseligt er sproget i digtet »Marsken«, som indledes:

Marskens flade sletteland
har græs og plovmarksfelter,
har andetræk og grøftevand,
der under tøsne smelter.

Her står læseren ved siden af digterinden og ser og sanser marsklands-kabet en klar og kølig forårsdag.

En noget større gruppe udgør digtene om medmennesket, om de personer og mennesketyper, hun mødte på sin vej. Her er hun indlevende og medfølelse, men kan også være ironisk og sarkastisk. Det er især de svage, hun skildrer, de oversete og kejtede, mens de, som føler sig hævet over næsten, får deres bekomst i f.eks. digtet »Det hæver jo Rasmus og Stoffer«:

Han føler sig ene og overset
den lille mand bag kulissen –
I selskab er han gerne forstemt,
da driller mindreværdsnissen.
For konversationens snirkler og sving,
han er et taknemligt offer,
for det, at han aldrig kan give svar,
det hæver jo Rasmus og Stoffer.

Petra Bjerrum havde både i det virkelige liv og i sin digtning hjerte for dem, der stod lidt udenfor. Hun tog dem til sig, opsøgte dem og fandt ind til deres menneskelige sider og værdier. Disse møder betød meget for hende, og hun skrev:

Jeg søger så gerne de svage
dem livet har nægtet så meget,
de svage med øjne der røber
en styrke, jeg aldrig har ejet.

Over halvdelen af hendes digte må betegnes som tankedigte. De beskæftiger sig såvel med tilværelsens mindre problemer som med meget overordnede emner, der vedrører menneskets grundvilkår. Som det åbne og lyttende menneske, hun var, gik der en konstant strøm af følelser og refleksioner gennem hendes sind. Helt op i titlen kommer tankeaspektet frem. Digtene kan bære titler som »Tanker«, »Alle disse tanker«, »Min tankeby« etc. Som det hedder i digtet om tankebyen:

Den by, hvor mine tanker bor,
har mange snirkelgange,
og nogle af dem er kun grå,
mens andre føles trange.

Og på en åben torveplads
vil man et kunstværk finde,
der altid kan forandre sig
fra frihedsgud til bidsk løvinde.

Sådan så der altså ud inde i Petra Bjerrums hoved. Side om side boede små, grå, snirklede og store, flotte tanker som et torv med en statue.

Også de kolde og beregnende tanker, der kun havde til hensigt at fremme egne interesser – måske endda på andres bekostning, skildrede hun, som f.eks. i »Den kolde hjerne«:

– Den kolde hjerne
 med en klar beregning,
 som ikke ejer noget
 himmelhvælv,
 er som en imiteret
 gylden nøgle,
 som lukker alle
 døre for sig selv.

Det kan da kaldes livsvisdom og forståelse for, hvad der sker, når tanken gør andre mennesker til genstand for manipulation og sætter skel mellem dem og mig, så bliver resultatet som her i digtet ensomhed og udelukkelse.

Den religiøse tro levede side om side med tankens og fantasiens kraft. Derfor skal denne summariske gennemgang af hendes digtning afsluttes med nogle vers, der udtrykker hendes evighedshåb. Digtet hedder »Blandt store stjerner« og lyder:

Blandt store stjerner,
 der i natten
 fik en fakkelflamme tændt,
 står et stjernelys
 med en flamme,
 som for længe siden
 er forbrændt,
 en fattig flamme
 skabt af vissent løv
 og drysset med en smule
 gyldent stjernestøv.

Hvis det er sandt,
 at vi fik hver
 en stjerne,
 så er det min
 der lyser svagt
 derude i det fjerne.

For den tankekolde måske lidt sentimentalt,

men for den, der lytter med hjertet, fornemmes det, at billedet med stjernerne var sandhed for den, som brugte det.

»Lærkesang og Vibeskrig«

I 1951 fik Petra Bjerrum udgivet sin eneste digtsamling med titlen »Lærkesang og Vibeskrig«. Den indeholdt 20 digte og udkom på »Dansk Hjemstavns Forlag« i Ribe.

I samlingens forord gav Petra Bjerrum udtryk for stor betænkelighed ved at overgive sine digte til offentlighedens vurdering og dom. Digtene var nemlig, som hun understregede det, fra begyndelsen blot tænkt ind i en privat sammenhæng som en senere gave til børnene, så de kunne danne sig et billede af deres mor og de tanker og følelser, som rørte sig i hende.

Hun mente heller ikke, at digtene rummede ekstraordinære kunstneriske kvaliteter, men tværtimod var ufuldkomne og præget af fejl og mangler, hvilket hun tilskrev sin mangelfulde uddannelse. Hvor stærk hendes tvivl var, kommer til udtryk i et brev, som hun skrev til Salomon Frifelt i september 1951:

»Jeg tvivler så stærkt på mine evner nu som aldrig før, og nu er det, at jeg vil spørge, om De tror, den slags kan lade sig gøre uden nogen uddannelse, ja De kender vel de små ting, jeg har formet. Jeg mener bare, at hvis man ikke har større evner, end jeg har, til at udtrykke, hvad man oplever og ser, er det så alligevel ikke det bedste at lade den udgivelse fare. Det, man oplever af skønhed omkring sig, skulle jo nødvendigvis fremstilles alt for mat. Ja, andet var der ikke, men da jeg stoler på Deres dømmekraft, ville jeg gerne høre Deres mening.«

Salomon Frifelt fandt, at digtene skulle udgives, og det samme syntes også bogtrykker Aage Jacobsen, Ribe, som var den, der oprindeligt havde foreslået hende offentliggørelsen.

Der var naturligvis stor forskel på at få sine

digte trykt i dagblade og ugeblade, hvor de indgik på linje sammen med strømmen af døgnets nyheder og kunne læses som kommentarer hertil, og så at få dem trykt i bogform og solgt på et marked, hvor de skulle læses og vurderes som litteratur og kunst.

»Lærkesang og Vibeskrig« blev anmeldt i flere medier, bl.a. i dagbladene Vestkysten, Kolding Avis, Vendsyssel Venstreblad, Silkeborg Venstreblad og Fyns Venstreblad samt i ugebladet Husmandshjemmet. Altså i de medier, der henvendte sig til landbefolkningen. Det vil i denne sammenhæng sige fortrinsvis husmænd og bønder.

De fleste anmeldere tog imod digtsamlingen i den ånd, hvori den var skrevet i, og fandt digtene både ægte og ærligt følte i deres indhold, men flere af dem kritiserede formen.

T. J. skrev således i Vestkysten:

»Husmandskonen« har endnu ikke fundet formen, der svarer til det indhold, hun vittterligt er i besiddelse af, og som er den ene uundværlige halvdel af den dobbeltsidede ting, der kaldes kunst.«

Denne indvending gik igen i andre kritikeres anmeldelser, især hæftede de sig ved hendes ofte knudrede sprog og manglende metriske sans.

Men alle var enige om, at hun havde meget på hjerte og stor sans for værdierne i familieliv, hjemstavn og det rodfæstede liv.

Særlig grundigt tog Kolding Avis' anmelder fat på problemstillingen om forholdet mellem indhold og form og skrev under mærket »r.« bl.a.:

»... Fru Bech Bjerrum er ingenlunde nogen stor digter, og hun gør ej heller krav på at blive læst eller bedømt som sådan. Men hun synes at være et sandt menneske, som endnu besidder den evne til at opleve og til at undres og glædes over de små ting, som så beklageligt mange har sat over styr.

Mange af digtene er fint og smukt følte, de giver læseren andel i en lykkelig oplevelse, der er stærk nok til at trodse den usikkerhed i den metriske udformning, som fru Bech Bjerrum selv ærligt vedkender sig.

Præcisere og bedre kan det vel ikke formuleres. Der boede mange gode tanker og stærke følelser i Petra Bjerrum og et stort behov for at dele dem med andre. Som hendes eget billede med gryden med vællingen, der kogte over, gjaldt dette også for hende selv. Som man siger på nudansk: »Der var tryk på«. Til tider måske for meget tryk, så det kom til at gå ud over klarheden i udtrykket, men aldrig over ægtheden i indholdet.

Slutord

Petra Bjerrum var i mere end en forstand et frodigt menneske. Billedet af pigen i overalls med tommelfingrene i stropperne, tørklæde om hovedet og spand under armen udstråler både vitalitet, livsglæde og styrke. Hendes ansigt er åbent, blikket direkte og kropsholdningen fri. Det er et menneske, som bobler af livskraft og -energi.

Da journalisten »Kis« fra Vestkysten besøgte hende omkring 1950, hvor hun altså var 34 år, hæftede journalisten sig netop ved hendes optimistiske væsen og muntre latterudbrud samt hendes ukrukkede facon og hjertelige imødekommenhed. Også selvironien så journalisten som et fremtrædende træk hos Petra Bjerrum, for ofte gjaldt den høje latter mere hende selv end andre.

Hendes kræfter rakte til mange timer i stalden, på marken og i stuehuset med de efterhånden seks børn og så naturligvis skrivemaskinen og duplikatoren på det lille bord i den forreste stue. Men hun havde også overskud til feriebørn og besøg i sognet hos dem, der trængte. Det kunne godt blive vanskeligt at få

enderne til at nå sammen, derfor måtte hun af og til lade noget blive liggende, og det blev så madlavningen, rengøringen og opvasken. Vanskeligere endnu blev det, da hun fik en smertefuld slidgigt, og næsten håbløst, da blodpropperne til sidst ramte hende.

Men når inspirationen meldte sig, glemte hun alt, både smerterne, børnene og gryderne på komfuret. »Somme tider fik vi sveden vælling, og i kartoffelgryden skulle man helst tage de øverste, for de nederste kunne godt være brændt på,« fortæller sønnen Aksel Bjerrum.

Så selv om børnene var stolte af og elskede deres mor, er de i dag alle enige om, at det til tider kunne blive for meget med Petra og hendes digtning.

Til gengæld for sveden vælling og brændte kartofler efterlod hun sine børn en række smukke digte, hvori hendes stemme stadig lever og bevidner, hvor højt hun elskede dem.

Noter:

1. Vogn med bredt lad og forsynet med hjul med gummidæk.
2. Gunhild Due var siden midten af 1950'erne en kendt skribent og debattør. I perioden 1964-1971 sad hun i Folketinget for SF.
- 3 Brev skrevet til artiklens forfatter.

Litteratur:

Petra Bjerrum, Lærkesang og Vibeskrig
Jul i Vestjylland. Årgang 1935, 1951, 1952 og 1956.
Petra Bjerrums udklipsmapper.
Peter Helt Haahr, Slægten Haahr. 1944.
Husmandshjemmet. 16. nov. 1954. »Jeg skulle bare skrive en brugsseddel – men det blev til vers« af Kjeld Hjort Christiansen
Landet. Landboliv ude og inde. 9. febr. 1956. »Det maa da vist være det, de kalder Inspiration« af Karin Boye.
Slægtsgårdarkivet, Gl. Estrup. Breve fra Dinna, Mona og Petra Bjerrum til Salomon Frifelt 1948 - 1977.
Vestkysten. Heri »Husmandskone og digter« 1950.

Udklipsbureauet:

Fredericia Avis. 2. apr. 1952.
Jydske Tidende. 2. april. 1952.
Aalborg Amtstidende. 16. marts 1952
Kolding Folkeblad. 10. marts 1952.
Fyns Venstreblad. 27. marts 1952.
Silkeborg Venstreblad. 27. marts 1952.
Vestkysten 1952.

Samt med tak til:

Bjerrum, Aksel og Ruth. Tanderup.
Bjerrum, Inger Grethe. Sommersted.
Bjerrum, Mona. Vinderup.
Due, Gunhild. Bjert.
Due, Helle. Kolding.
Due, Palle. Bjerringbro.
Mulvad, Søren. Varminglund.
Sørensen, Elin Hjuler. Nr. Farup.

*Uwe Dall, født 1939. Vedelsvej 8, 6760 Ribe.
Mag.art. i nordisk. Fhv. seminarielæktor og museumsinspektør, artikler om lokalhistorie samt dansk-faglige og danskdidaktiske emner.*